

Sosiaalisten innovaatioiden arviointityökalun käyttöohje

Sosiaalisten innovaatioiden arviointityökalu koostuu kehittäjän ja arvioijan osuuksista. Kehittäjä täyttää kohdat 1–8, arvioija täyttää kohdat 9–12. Löydät kysymykset 1–8 ja 9–12 tarkemmin avattuna alemmaa tästä dokumentista.

Työkalun avulla sosiaalisen innovaation kehittäjä kuvaa mistä innovaatioissa on kyse, mihin tarkoitukseen se on kehitetty, mitä resursseja sen kehittäminen ja käyttö vaativat sekä mitä tuloksia sillä on saatu aikaan.

Ennen tietojen syöttämistä katso kaikki kysymykset läpi, niin osaat paremmin laittaa tiedot oikeisiin kohtiin. Arvioijan on helpompaa käydä tietoja läpi, jos ne on luokiteltu oikeiden kysymysten alle.

Työkalun avulla halutaan kerätä ja jakaa tietoa kehitetyistä sosiaalisista innovaatioista. Tämä tieto auttaa muita sosiaalisten innovaatioiden kehittäjiä hyödyntämään jo tehtyjä innovaatioita ja oivalluksia, tunnistamaan oman ekosysteemin ja toimintaympäristön muita toimijoita, jäsentämään omaa tekemistä ja huomaamaan, mitä osa-alueita omassa innovaatioissa tai laajemminkin omassa työskentelyssä tulisi vahvistaa.

Tietoa sosiaalisista innovaatioista tarvitaan myös niitä rahoittaville tahoille, sekä tutkijoille. Yhtenäisesti kerätty tietovaranto auttaa näkemään yhteyksiä ja laajempia kokonaisuuksia sekä eri innovaatioiden keskeiset elementit, joiden ansiosta jokin innovaatio vastaa hyvin tarpeeseen, johon se on kehitetty.

Arvioinnissa ei ole kyse arvostelusta tai kritiikistä. Uusien innovaatioiden kehittämisessä pitää ottaa huomioon, etteivät ne aina toimi odotetulla tavalla. Osa tavoitteista voi jäädä saavuttamatta, mutta toisaalta samalla voidaan saada aikaan ennalta arvaamattomia hyötyjä. Haasteista voi kuitenkin oppia, minkä vuoksi niiden tuominen esille auttaa muita välttämään vastaavat pulmat.

Työkalun avulla kerätty tieto on hyödyllistä jos se on todenmukaista, joten kysytyt tiedot tulisi antaa niin tarkasti kuin mahdollista. Usein sosiaalisten innovaatioiden arviointitietoa voidaan kerätä pääosin laadullisin menetelmin, eikä kaikkea voida mitata numeerisesti tai tilastollisia menetelmiä hyödyntäen. Kehittäjä voikin syöttää tähän työkaluun tietoja sen mukaan kuin niitä on saatavilla. Myös subjektiiviset arviot ovat arvokkaita. Kaikkiin kysymyksiin tulisi vastata, jotta arvioija voi tehdä arvioinnin. Mikäli jotain tietoa puuttuu tai arvioija tarvitsee lisätietoja, ottaa hän yhteyttä kehittäjään.

Mikäli innovaatioosi liittyen on tehty jokin erillinen arviointi tai sinulla on kooste kerätyistä palautteista, voit liittää ne erikseen mukaan. Arviointia tekevät voivat hyödyntää tällaisia aineistoja osana omaa arviointiaan. Arviointilomaketta tai sen liitteitä käsitellään luottamuksellisesti eikä arvioitsijan osuutta julkaista tai luovuteta muille kuin innovaation kehittäjälle, joka on täyttänyt arviointityökalun.

Työkaluun sisältyy kysymykset, joiden avulla arvioidaan, onko kyse määritelmällisesti sosiaalisesta innovaatiosta. Arvioinnin ulkopuolelle jätetään vain, jos innovaatio ei ilmeisen selvästi ole sosiaalinen innovaatio tai jos tietoja ei ole annettu riittävästi arvioinnin tekemiseksi.

Sosiaalisen innovaation kehittäjän osuus on julkista tietoa. Arvioitsijan osuutta ei julkaista vaan tieto annetaan ainoastaan sille yhteystiedot, jonka yhteystiedot on annettu lomakkeella.

1. Täytä tähän innovaation ja sen kehittäneen organisaation nimi. Voit laittaa myös innovaation varsinaisesta kehittämisestä vastanneen tai muun yhteystiedon nimen ja yhteystiedot, jolta voi kysyä lisätietoja innovaatiosta.

2. Valitse innovaation tyyppi, joka parhaiten sopii kuvaamaan innovaatiotasi. Voit valita useamman vaihtoehdon.

Tuote voi olla esimerkiksi sovellus tai kartta, johon on koottu tietyille kohderyhmälle soveltuvat palvelut tietyllä alueella.

Palvelu voi olla esimerkiksi kotoutumista edistävä uudennainen palvelu tai osatyökykyisille suunnattu palvelu, jonka avulla edistetään heidän työllistymistään.

Prosessi voi olla uusi tapa organisoida tekeminen, niin että jokin sosiaalinen tai ekologinen haaste ratkaistaan paremmin.

Toimintamalli kuvaa palvelun ja prosessin sen taustalla. Toimintamallin kuvauksessa voi olla kehittämistyö kuvattu ja sen avulla muiden on mahdollista tehdä vastaavaa toimintaa.

Strategia voi olla sosiaalinen innovaatio, jos se ilmentää uutta tapaa organisoida työtä ja tekemistä niin että yhteinen hyvä lisääntyy aiempaan verrattuna.

2.1 Kuvaile innovaation pääpiirteet lyhyesti (kohderyhmä, keskeinen sisältö, tavoite)

Kerro tässä kohdassa lyhyesti innovaation tarkoitus ja pääkohdat, joilla tavoitteisiin on pyritty, niin että arvioija saa yleiskäsityksen mistä innovaatiossa on kyse ja mihin teemaan se liittyy. Myöhemmissä kohdissa voit kertoa tarkemmin eri osa-alueista.

2.2 Kerro lyhyesti, miten tämä innovaatio poikkeaa aiemmista tavoista ratkaista haaste, johon sillä vastataan

Innovaation kehittäjän tiedät varmasti parhaiten millä tavalla innovaatiotasi eroaa aiemmista tavoista vastata siihen haasteeseen, johon innovaatio on kehitetty

2.3 Innovaation kehitysvaihe ja kypsyyssaste (hetkellä kun täytät tätä lomaketta)

Onko innovaatio kehitetty, vakiintunut osa perustoimintaa, levinnyt muihin organisaatioihin Suomessa ja/tai muualle maailmaan.

3. Tarve

Sosiaalisen innovaation määritelmän mukaisesti sosiaalinen innovaatio vastaa tunnistettuun sosiaaliseen tai ekologiseen haasteeseen. Innovaation merkitystä arvioidessa on myös tärkeä huomioida, pyritäänkö innovaatiolla ratkaisemaan joku rajattu haaste vai onko se luonteeltaan sellainen, että se vastaa laajempaan yhteiskunnalliseen tarpeeseen.

3.1 Mitä tarkoitusta varten innovaatio on kehitetty ja mikä on sen käyttötarkoitus? Miten tarve on selvitetty?

Tässä kohdassa voit kertoa tarpeesta ja miten kyseinen tarve on havaittu ja onko tarpeen todentamisessa hyödynnetty tutkimustietoa. Innovaation tarkoitus on laajempi kuin tavoite: innovaation tarkoitus voi olla esimerkiksi asiakasmäärien vähentäminen jossakin palvelussa. Tai se voi olla työntekijöiden työmäärän keventäminen työtä uudelleen organisoimalla.

3.2 Mikä on innovaation tavoite?

Kuvaile tarkemmin mitä tavoitteita innovaatiolla on. Tavoitteet ovat konkreettisempia kuin edellisen kohdan tarkoitus: tavoite voi olla esimerkiksi, että asiakasmäärä työntekijää kohtaan putoaa innovaation käyttöönoton myötä 25 %. Tavoite voi olla myös esimerkiksi, että 200 ihmistä vuodessa saa tietoa jostain aiheesta, josta halutaan valistaa ihmisiä.

3.3 Millaisia kustannus- tai resurssihyötyjä innovaatiolla on tavoiteltu?

Tässä voit kuvata tavoiteltuja kustannus- ja resurssihyötyjä, niin tarkasti kuin osaat. Vaikka sinulla ei olisi tarkkoja laskelmia voit antaa arvioida millaisia hyötyjä innovaatiolla on tavoiteltu.

3.4 Minkä aiemman innovaation tai toiminnon pohjalta innovaatio on kehitetty?

Useimmat sosiaaliset innovaatiot rakentuvat aiemman kehittämistyön ja aiempien innovaatioiden päälle. Kysymyksellä pyritäänkin hahmottamaan innovaatioiden kehittymistä osana laajempaa kehitystyötä ja kontekstia eikä kysymyksen tarkoituksena ole kyseenalaistaa kuka innovaation on keksinyt tai ottaa kantaa siihen onko se uutuusnäkökulman kannalta riittävän erilainen kuin jokin aiempi sosiaalinen innovaatio.

4.1 Missä vaiheessa kehittämistä tai käyttöönottoa mahdolliset kehittämiseen osallistuneet yhteistyökumppanit ovat olleet mukana?

Kerro missä vaiheissa yhteistyötä on konkreettisesti tehty. Esimerkiksi hankerahoitusta hakemusvaiheessa, hankkeeseen liittyvien työpajojen suunnittelussa, kerätyn palautteen käsittelyssä ja huomioimisessa, jotta toimintaa voidaan kehittää sen ollessa käynnissä tai toiminnon päättyessä jatkokehittämistä ajatellen tai loppuarvioinnissa kun kokonaisuuden onnistumista on mietitty suunnitteluun ja toteutukseen osallistuneiden kesken. Tieto auttaa kehittäjiä miettimään kuinka yhteiskehittäminen on toiminut ja missä kohdissa sen tekeminen olisi mielekkäintä toivotun lopputuloksen saavuttamiseksi. Muiden esimerkit voivat puolestaan auttaa hahmottamaan miten yhteistyö ja -kehittäminen kannattaa suunnitella oman innovaation kehittämisessä.

5. Keskeiset innovaation vaatimat resurssit

Arvioitsija pyrkii arviossaan suhteuttamaan tarvittut resurssit saavutettuihin hyötyihin. Kehittäminen vaatii yleensä enemmän resursseja kuin vakiintuneen toiminnon järjestäminen minkä vuoksi tieto siitä kuvataanko kehittämistyötä vai vakiintuneempaa toimintoa on arvioijalle tärkeä.

Jos et osaa sanoa tarkasti esimerkiksi toiminnon vaatimaa henkilöresurssia henkilötyövuosina, kerro mahdollisimman tarkasti, kuinka moni on ollut mukana millä aikavälillä ja arvioisi heidän työosuudestaan toiminnassa. Esimerkiksi ”kaksi henkilöä pyöritti toimintaa niin että kummallakin oli päivä viikosta käytettävissä. Rahoitus kohtaan voit laittaa esimerkiksi hankkeen kokonaisbudjetin tai jos innovaatio on kehitetty osana jotain suurempaa hanketta, voit arvioida kuinka suuri osuus innovaation kehittämiseen on mennyt kokonaisbudjetista.

Innovaation skaalaamispotentiaali

Innovaatioiden kehittäjien, rahoittajien ja tutkijoiden kannalta on tärkeä tietää, onko jokin innovaatio sovellettavissa uusille alueille, tai kohderyhmiin. Sosiaaliin innovaatioihin liittyvällä tiedon keruulla ja levittämisellä pyritään helpottamaan aiemman kehittämistyön tuloksia, niin että kehittämisessä päästään eteenpäin ja vältetään päällekkäinen tekeminen. Innovaattoreiden ajatukset skaalaamispotentiaalista ovat tärkeitä arvioidessa, miten laajasti sovellettavissa kehitetty innovaatio on.

6. Kerro miten innovaatiota on arvioitu. Voit liittää arviointiraportin, jos sellainen on tehty osana innovaation kehitystyötä.

7. Innovaation tavoitteet ja vaikuttavuus

Arvioi miten innovaatio on saavuttanut sille asetettuja tavoitteita. Pisteet lasketaan yhteen.

7.1 Voit kuvailla sanallisesti arviointia ja siihen liittyviä seikkoja.

Arvioitsijan tulee saada kattava käsitys, miten arviointi on huomioitu kehittämistyössä ja kuinka vahvaa näyttöä innovaation toimivuudesta on olemassa. Arviointitietoja ei luovuteta eteenpäin. Mikäli jostain tavoitteesta on jääty vajaaksi, ei tämä tarkoita, että innovaatio ei toimisi. Tärkeää on jakaa kokemuksia ja oppeja, myös hankalammista asioista, jotta muutkin voivat oppia niistä ja voivat omassa suunnittelussaan miettiä keinot, joilla vastaavat haasteet voidaan ratkaista.

8. Millaisia vaikutuksia toiminnalla on saavutettu?

Kuvaile kaikkia mahdollisia vaikutuksia, joita sosiaalisella innovaatiolla on saavutettu. Kuvaile myös ennalta arvaamattomia vaikutuksia, jos sellaisia on tunnistettu. Voit laittaa tietoja niin tarkasti ja laajasti kuin mahdollista. Jos toimintoon osallistuneilta on kerätty palautetta voit laittaa tarkan tiedon vastauksista: esimerkiksi: 5/7 osallistujista koki toimintoon osallistumisen vähentäneen yksinäisyyden tunnetta tai 2/8 sai ystävän toimintoon osallistumisesta, tai 43 % vastaajista (N=87) oli löytänyt työ- tai opiskelupaikan toiminnan aikana. Arvioitsijan on tärkeä tietää mahdollisimman tarkasti mistä määristä ja osuuksista puhutaan. Pelkkä prosenttiluku ei aina tätä kerro, jos arvioija ei tiedä mikä on toimintaan osallistuneiden tai kyselyyn vastanneiden lukumäärä. Usein kaikki toimintoon osallistuneet eivät vastaa kyselyyn, minkä vuoksi toivomme, että lomakkeelle täytetään tiedot mahdollisimman tarkasti ja kerrotaan osallistujamäärät, toiminnon kokonaiskesto ja muu tieto, joka auttaa hahmottamaan kuinka laajamittaista toiminta on ollut ja kauan se on ollut käynnissä.

Yhteiskunnallisia vaikutuksia voit arvioida pohtivasti, jos sinulla ei ole niistä numeerista tai muuta konkreettista tietoa. Esimerkiksi rikoksille tietyllä alueella oireileville nuorille järjestetään uudenlaista toimintaa ja alueen rikollisuudesta kärsineiltä kysytään ovatko he havainneet muutoksia toiminnan käynnistyttyä, saadaan jonkinlainen käsitys toiminnan vaikutuksista. Jos asiaa voidaan tarkastella rikostilastojen valossa ja ne näyttävät kehittyneen positiivisesti toiminnon käynnistymisen jälkeen, voidaan vahvemmin osoittaa toiminnan vaikutuksia. Tässä yhteydessä voit tuoda myös toiminnon kohderyhmän näkemyksiä toiminnon vaikutuksista heidän elämäänsä.

8.1 Kuvaile lyhyesti mikä oli tulosten saavuttamisen kannalta tärkeää. (Innovaation kehittäjien ja toteuttajien mielestä)

Toiminnan konkretiaa tuntevien näkemykset ovat tärkeitä, kun mietitään, miksi joku toimii tai ei toimi. Kyse voi olla esimerkiksi siitä, että jonkun mukana olleen persoona ja henkilökemia toimii hyvin mikä on ollut olennaista esimerkiksi siinä, että kohderyhmä sitoui toimintaan sen vuoksi hyvin. Kyse voi olla myös esimerkiksi siitä, että toiminta järjestetään oikeassa ympäristössä, jolloin siihen osallistuminen on helppoa. Tai kyse voi olla siitä, että oikeat on löydetty oikeat yhteistyökumppanit, joiden yhteinen osaaminen on ollut keskeisessä roolissa onnistumisen kannalta.

Laita keskeiset kohdat tähän hyvin tiivistä, esimerkiksi ranskalaisin viivoin. Kohdassa 8.3 voit avata tarkemmin näitä asioita.

8.2 Miten toiminta vaikutti siihen osallistuneen omaan elämään, mitkä toiminnan elementit olivat keskeisiä tulosten kannalta, kehittämisideat, muut huomiot toimintaan liittyen. (Toiminnan kohderyhmän näkemykset)

Listaa pääkohdat, jos sinulla on tiedossa kohderyhmän näkemyksiä toiminnan vaikutuksista heidän elämäänsä. Voit laittaa myös kehittämisideoita, joita kohderyhmä on nostanut esille.

8.3 Tässä voit avata tarkemmin omia ajatuksiasi siitä, miksi innovaatio on ollut toimiva ja vastannut sille asetettuihin tavoitteisiin.

On myös arvokasta jakaa tietoa, jos joku asia ei ole toiminut suunnitellusti. Esimerkiksi jos innovaatio on palvelu, ja palvelun sijainnin huomattiin vaikuttaneen olennaisesti siihen, tavoitetaanko kohderyhmä hyvin. Asia on hyödyllistä tuoda esille, jotta vastaavaa suunnittelevat voivat huomioida, että sijainnin huomioiminen on tärkeä onnistumisen kannalta.

Arvioijan osuus

On suositeltavaa, että saman sosiaalisen innovaation arvioi vähintään kaksi, mieluiten kolme ihmistä. Optimaalisessa tilanteessa arvioijat tulevat eri taustoista, jolloin arviointiin saadaan hieman eri näkökulmia. Arviointi kannattaa tehdä niin että arvioijat täyttävät lomakkeen itsenäisesti perustuen lomakkeella annettuihin tietoihin. Tämän jälkeen arvioijat keskustelevat yhdessä kohdat läpi ja tekevät lopullisen arvion.

Arviointia varten arvioitsijoiden ei tarvitse etsiä lisätietoa innovaatiosta. Tarkoitus on, että kehittäjä antaa työkalun avulla kaiken olennaisen tiedon, johon arvio perustuu. On kuitenkin mahdollista, että arviointiin osallistuu henkilöitä, jotka tuntevat sosiaalisen innovaation entuudestaan ja tietävät siitä asioita, joita arviointityökalussa ei nosteta esille. Tämä ei ole este arviointiin osallistumiselle etenkin, jos arviointia tekee useampi ihminen.

9. Kohdassa arvioidaan annettuja tietoja, ei toiminnan sisältöjä: saako niiden perusteella käsityksen toiminnan sisällöstä, tarkoituksesta, tavoitteesta ja laajuudesta.

Arvioija arvioi resurssitehokkuutta, joka ei usein ole yksiselitteistä sosiaalisten innovaatioiden kontekstissa. Arviointia kuitenkin auttaa, jos arvioijalla on tieto siitä, onko työkalussa kuvattu kehittämistyö vai vakiintunut toiminto, kuinka paljon henkilötyövoimaa tarvitaan vuodessa tai muussa ajassa, kuinka paljon kehittämishankkeen budjetti on ollut ja mikä osuus on käytetty varsinaiseen kehittämistyöhön, millaisia tilaresurseja vaaditaan, kuinka moni on käyttänyt tai muuten hyötynyt innovaatiosta ja niin edelleen.

10. Kysymys liittyy tarpeeseen saada nykyistä parempi käsitys siitä, miten sosiaalisten innovaatioiden karta rakentuu, miten sosiaaliset innovaatiot kehittyvät ja linkittyvät muihin innovaatioihin.

Määritelmällisesti sosiaalinen innovaatio on *innovaatio*, eli sillä tulisi olla jotain uutta aiempaan verrattuna. On kuitenkin mahdotonta määrittää uutuuden raja, jolloin tässä ei haluta ottaa kantaa siihen onko kyseinen innovaatio tarpeeksi uusi.

11. Innovaation skaalaamispotentiaali

Skaalaamispotentiaali on tärkeä rahoittajien ja innovaattoreiden näkökulmasta. Jos omaan innovaatioon haetaan inspiraatiota muiden tekemistä innovaatioista, on hyödyllistä saada käsitys siitä, onko kehitetty innovaatio mahdollista ottaa suoraan käyttöön. Rahoittajan näkökulmasta kustannusvaikutuksia voi vahvistaa rahoittamalla jonkin kehitetyn sosiaalisen innovaation skaalaamista, jolloin kysymys siitä kuinka helposti jokin innovaatio on skaalattavissa, on keskeinen.

12. Arvioijan tulee tutustua annettuihin tietoihin huolella ja antaa oma arvionsa innovaation resurssitehokkuudesta.

Mikäli olennaista tietoa puuttuu, eikä näitä tietoja ole saatu tai niitä ole olemassa, tämä kerrotaan kohdassa 12.1. Tällaisessa tilanteessa arvioija voi kuitenkin antaa näkemyksensä resurssitehokkuudesta, kunhan esille tulee tieto siitä, ettei olennaisia tietoja ole ollut käytettävissä.